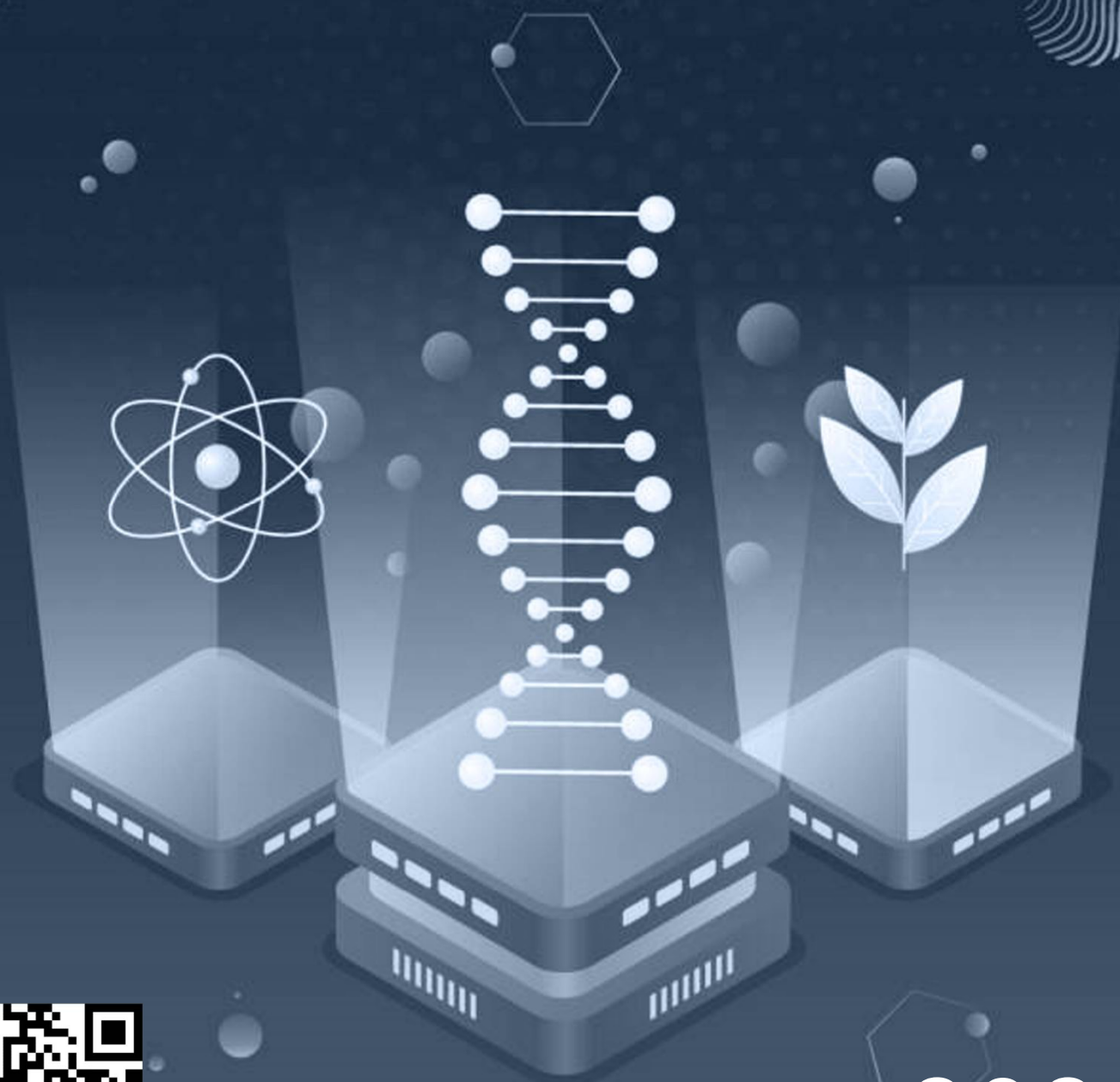

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 4, Issue 6 **2026**

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

4 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 4, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 4, ISSUE 6

TOШKENT-2026

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «МА'МUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№6 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2026-6>

Бош мухаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Matyakubov Umidjon Raximovich
(i.f.d., prof.)

Бош мухаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudonazarov Egambergan Madrahimovich
(PhD., dots.)

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)

Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar

akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent

Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),

dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor

Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Grodno davlat universiteti Belorusiya

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyazova Nasiba Ramatillayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Boltayev Abdurahim Amanovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Zoirov Erkin Xalilovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Buxoro davlat texnika universiteti

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: X. Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

IQTSOD

- 1. Boltayev B. Mixliyev O.**
QISHLOQ XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANISH SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....7
- 2. Djumabayeva Sh.**
O‘ZBEKISTONDA NIKOH VA AJRALISH JARAYONLARINING IJTIMOY-DEMOGRAFIK O‘ZGARISHLARI.....11
- 3. Raximov Matqurbon Ravshanbek O‘g‘li.**
GLOBALLASHUV SHAROITIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA‘MINLASHNING ZARURATI.....19
- 4. Rustamboyev Kamronbek Otabek o‘g‘li.**
O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH YO‘LLARI.....24
- 5. Курбанова Дилфуза Баходировна.**
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛЕЙ СФЕР УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ.....27
- 6. Egamberdiyev Shoxruxbek Davronbekovich.**
KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING XORIJ TAJRIBASI.....33

FILOLOGIYA

- 1. Jo‘rayeva Muhayyo Abduljalilovna**
O‘ZBEK VA INGLIZ SO‘ZLASHUV DISKURSIDA DISKURS MARKERLARINING INTERAKTIV-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI.....38
- 2. Raximova Dilfuza Masharip qizi.**
“XX–XXI ASR BRITANIYA ROMANLARIDA SHARQ VA G‘ARB BADIY TAFAKKURI SINTEZI”.....42
- 3. Baxtiyorov Asadbek Dilshod o‘g‘li.**
ANTONIO JENKINSON VA UNING XIVA XONLIGIGA TASHRIFI.....46
- 4. Ювашева Шоира Махаматовна**
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ НОРМ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....48

PSIXOLOGIYA

- 1. Mashhura Sultonova Rustamboyevna.**
YETUKLIK YOSHIDAGI AYOLLARDA O‘Z-O‘ZIDAN QONIQISH DARAJASIGA PSIXOLOGIK RESURLAR VA QADRIYATLAR TIZIMINING TA‘SIRI.....48
- 2. Sherjanova Nodira.**
MIGRANT OILALARDA TARBIIYALANAYOTGAN O‘SMIRLARDA PROSOTSIAL XULQ-ATVOR VA EMPATIYA MUNOSABATI.....52

3. Odamova O'g'iljon Kenjayevna. SHAXSLARARO MUNOSABATLARNING YUZAGA KELISH SABABLARI.....	58
--	----

TARIX

1. Egamberdieva Nigora Azadovna. Raxmatullaeva Azada. XORAZM VOHASIDA ILK DAVLATNING SHAKLANISHI JARAYONINING TAHLILI (ARXEOLGIK VA YOZMA MANBALAR ASOSIDA).....	63
2. Abdullayev U.I. Kurshat Y. Satimov B. OROLBO'YIDA MUDOFA ISTEHKOMLARNING KELIB CHIQISHI BO'YICHA BA'ZI BIR MULOHAZALAR.....	68
3. Egamberdiyeva Zulfiya Zafar qizi. OLTIN O'RDA DAVRIDA XORAZMDA IQTISODIY HAYOT.....	73
4. Бобождонов У. ҚЎЙҚИРИЛГАН ҚАЛЪА АНТИК ДАВР МАДАНИЙ МЕРОС МАРКАЗИ.....	78
5. Umidbek Abdalov Matniyazovich. Ibodullayeva Oymarjon Shavkat qizi. FROM THE HISTORY OF DIPLOMATIC AND ECONOMIC RELATIONS BETWEEN THE KHIVA KHANATE AND THE RUSSIAN EMPIRE AT THE BEGINNING OF THE 18 th - 20 th CENTURIES.....	82

PEDAGOGIKA

1. Ismoilova Gulnoza Olimboy qizi. BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING 4 K KOMPETENSIYALARINI RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA RIVOJLANTIRISH.....	86
2. Yunusxo'jayev Mustafo Zafarxo'ja o'g'li. NAJMIDDIN KUBRO PEDAGOGIK QARASHLARI ASOSIDA TALABALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI.....	96
3. Radjapova Feruza Abdullayevna. PEDAGOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARINING DIDAKTIK TASNIFI VA ULARNI PEDAGOGIK TA'LIMGA INTEGRATSIYA QILISH ALGORITMI...106	

Rustamboyev Kamronbek Otabek o'g'li-

Ma'mun Universiteti NTM Iqtisodiyot yo'nalishi magistranti

otabekovich250@gmail.com

**O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA
DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'LLARI** <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.21008408>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari, uning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Davlat tomonidan moliyaviy rag'batlantirish, soliq imtiyozlari, investitsion qo'llab-quvvatlash va institutsional mexanizmlarni takomillashtirish yashil iqtisodiyot rivojlanishining muhim omili ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, iqtisodiy samaradorlik, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, qayta tiklanuvchi energiya, yashil investitsiyalar, energiya tejamkorligi, davlat qo'llab-quvvatlashi, yashil texnologiyalar, ekologik siyosat.

Аннотация. В данной статье с научной точки зрения проанализированы теоретические и практические аспекты развития зелёной экономики в Республике Узбекистан, её влияние на экономическую эффективность, а также значение механизмов государственной поддержки. В ходе исследования раскрыта роль зелёной экономики в обеспечении устойчивого экономического роста, рациональном использовании природных ресурсов и сохранении экологического баланса. Кроме того, обосновано, что финансовое стимулирование, налоговые льготы, инвестиционная поддержка и совершенствование институциональных механизмов со стороны государства являются важными факторами развития зелёной экономики.

Ключевые слова: Зелёная экономика, экономическая эффективность, устойчивое развитие, экологическая безопасность, возобновляемые источники энергии, зелёные инвестиции, энергоэффективность, государственная поддержка, зелёные технологии, экологическая политика.

Abstract. This article scientifically analyzes the theoretical and practical aspects of green economy development in the Republic of Uzbekistan, its impact on economic efficiency, and the importance of state support mechanisms. The study highlights the role of the green economy in ensuring sustainable economic growth, rational use of natural resources, and maintaining environmental balance. Furthermore, it substantiates that financial incentives, tax benefits, investment support, and the improvement of institutional mechanisms by the government are important factors contributing to the development of the green economy.

Keywords: Green economy, economic efficiency, sustainable development, environmental safety, renewable energy, green investments, energy efficiency, government support, green technologies, environmental policy.

KIRISH. Yangi O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish jarayonida “yashil iqtisodiyot” tamoyillari asosida iqtisodiyot barqaror rivojlantirish masalalariga keng e‘tibor qaratilmoqda. “O‘zbekiston-2030” strategiyasida sanoatning “drayver” sohalarni rivojlantirish va hududlarning sanoat salohiyatini to‘liq ishga solish va “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish, uning asosi bo‘lgan qayta tiklanuvchi energiyadan foydalanish ko‘rsatkichlarini keskin oshirish kabi maqsadlar belgilandi. O‘zbekistonda 2025-yilning “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi va prezident Shavkat Mirziyoyev 2024-yil 12-noyabr kuni BMTning Iqlim o‘zgarishi to‘g‘risidagi hadli konvensiyasi tomonlari konferensiyasining 29-sessiyasi (COP29) doirasidagi Jahon yetakchilari sammitining yalpi majlisida nutq so‘zlab, qator tashabbuslarni ilgari surgani yashil iqtisodiyotni rivojlantirish mamlakatning eng ustuvor vazifalaridan biri ekanligini ta’kidlaydi[1]. Davlatning yashil iqtisodiyot sohasidagi roli normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, investitsion muhitni yaxshilash, soliq va moliyaviy imtiyozlar berish, ilmiy tadqiqotlarni rag‘batlantirish hamda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali namoyon bo‘ladi. Mazkur choralar yashil iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini oshirish va uning amaliy natijadorligini ta’minlash uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAXLILI. Yashil iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini oshirishda chet el olimlarida Robert Costanza Ekologik iqtisodiyot asoschisi, David Pearce, Edward Barbier BMTning Global yashil yangi kursi (Global Green New Deal) hisobotini tayyorlagan olim va MDH olimlaridan T.V.Vashalova, S.N.Bobylev va V.M.Zaxarov, B.N.Porfiryev kabi olimlar ilmiy izlanishlar olib borishgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Tadqiqot jarayonida taxlillar, analizlar, solishtirma taxlillar, statistik va ijtimoiy so‘rovnomalarning natijalari keltirib o‘tilgan.

TAXLIL VA NATIJALAR. Yashil iqtisodiyotga o‘tish bugungi kunda iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichi sifatida qaralmoqda. Mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiy o‘shishni ekologik xavfsizlik bilan uyg‘unlashtirish uzoq muddatli taraqqiyotning muhim shartlaridan biridir[2]. O‘zbekiston sharoitida ham yashil iqtisodiyotning rivojlanishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik muammolarni kamaytirishning muhim vositasi sifatida namoyon bo‘lmoqda. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishida davlat siyosatining o‘rni alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, davlat tomonidan yaratilayotgan huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yashil texnologiyalarni joriy etish jarayonlarini jadallashtirmoqda. Soliq imtiyozlari, investitsion rag‘batlar va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari korxonalarini ekologik innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etishga undamoqda.

Ekologik madaniyat va ekologik mas’uliyat masalalari ham muhim ahamiyatga ega. Aholi va tadbirkorlik subyektlarining ekologik ongini oshirish resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik toza mahsulotlarga bo‘lgan talabning ortishiga olib keladi. Natijada bozor mexanizmlari orqali yashil iqtisodiyotning rivojlanishi uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratiladi. O‘zbekistonda “yashil” iqtisodiyot samaradorligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim deb hisoblaymiz:

- “yashil” iqtisodiyot sohasi bo‘yicha amalga oshirilayotgan tadqiqotlar sonini ko‘paytirish. Jumladan, “yashil” o‘shish bo‘yicha tadqiqot va ishlanmalar uchun byudjetdan xarajatlar miqdorini ko‘paytirish kerak;
- atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bog‘liq bo‘lgan ilmiy yangilik va innovatsiyalarni ko‘proq qo‘llab-quvvatlash lozim;
- “yashil” o‘shishni ta’minlashga qaratilgan xalqaro moliyaviy oqimlar miqdorini ko‘aytirish va samaradorligini oshirish zarur;
- energiya manbalariga nisbatan narx shakllanishining bozor mexanizmlarini joriy etish lozim;

Yashil iqtisodiyot O'zbekistonning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Ushbu model iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilish, energiya resurslaridan samarali foydalanish va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi[3]. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari yashil iqtisodiyotning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda[4]. Kelgusida investitsiyalar hajmini oshirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va yashil moliyalashtirish tizimini rivojlantirish orqali mamlakatning ekologik va iqtisodiy barqarorligini yanada mustahkamlash mumkin.

Davlat yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun turli rag'batlantirish mexanizmlaridan foydalanmoqda[1]:

1.Strategik dasturlar va investitsiyalar: "O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirish va investitsiya muhitini yaxshilash choralari ko'rilmoqda. Xorijiy investorlar uchun yaratilgan huquqiy kafolatlar va imtiyozlar yashil texnologiyalarni olib kirishni rag'batlantiradi

2.Moliyaviy va kredit imtiyozlari: Eksportga yo'naltirilgan va texnologik yangilanishga intilayotgan korxonalar uchun **imtiyozli kreditlar** (Markaziy bank qayta moliyalash stavkasidan pastroq stavkalarda) va soliq preferensiyalari berish amaliyoti mavjud.

3.ESG (Ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv) standartlari: Hozirda korxonalarga xalqaro kredit reytinglarini olish va ESG standartlarini joriy etish bo'yicha konsalting xizmatlari ko'rsatilmoqda, bu esa korxonalarining xalqaro moliya bozorlaridan "yashil" mablag'larni jalb qilish imkonini oshiradi.

4.Ekologik tartibga solish: Atrof-muhitni muhofaza qilish maqsadida avtomobillar uchun **ekostikerlar** tizimi joriy etilmoqda, bu esa transport vositalarining ekologik standartlarga muvofiqligini nazorat qilishning raqamli usulidir[5].

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, energiya sarfini kamaytirish va mamlakatning eksport salohiyatini oshirish orqali yuqori iqtisodiy samaraga erishishga xizmat qiladi. O'zbekistonda quyosh panellari uchun zarur bo'lgan inverterlar (impulsli va past chastotali transformator inverterlari) ishlab chiqarilishi yo'lga qo'yilgan. Bu ichki bozorda muqobil energiya qurilmalariga bo'lgan ehtiyojni qondirish va energetik mustaqillikni mustahkamlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/6600413>.
2. Нуров З., Ражабова, М.Х. (2022). "Яшил иқтисодиёт" да энергетика соҳасининг иқтисодий ривожланиши. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(5).
3. Муминова Э.А. Яшил иқтисодиёт барқарор ривожланиш механизми сифатида. Иқтисод ва молия илмий журнали 2023 йил 1 -сон. 16-22 бетлар.
4. Ващалова, Т. В. Экологические основы природопользования. Устойчивое развитие: учебное пособие для среднего профессионального образования / Т. В. Ващалова. -3-е изд., испр. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2020. - 186 с.
4. Иминов Т.К., Вахобов А.В., Тешабоев Т.З., Бўтабоев М.Т. (2019) "Зелёная экономика" как основа устойчивого развития. Монография. - Т: "Алоқачи", 480.

boshlab, ma'naviy-axloqiy kompetensiyani shakllantirish, ijtimoiy munosabatlar madaniyatini rivojlantirish, refleksiv-metagnitiv o'sish va dunyoqarash transformatsiyasigacha bo'lgan izchil jarayonni qamrab oladi.

Birinchi bosqich – qadriyatlarni anglash va o'zlashtirish. Bu bosqichda talaba ma'naviy-axloqiy tushunchalarni shaxsiy hayot va kasbiy faoliyat uchun muhim tamoyillar sifatida qabul qiladi. Halollik, adolat, shukronalik, vafodorlik, mehribonlik, kamtarlik va sabr kabi sifatlarning mazmunini anglash talabaning keyingi rivojlanishi uchun poydevor bo'ladi. Agar qadriyatlar ongli ravishda o'zlashtirilmasa, ular xulq-atvorda barqaror namoyon bo'lmaydi. Shu sababli modelda qadriyatlarga oid muloqot, hikmatlar tahlili, badiiy-pedagogik matnlar, tarixiy misollar va refleksiv savollar muhim vosita sifatida qo'llanadi.

Ikkinchi bosqich – ma'naviy-axloqiy kompetensiyani shakllantirish. Bu bosqichda qadriyatlar amaliy ko'nikma va xulq-atvor sifatida namoyon bo'la boshlaydi. Talaba axloqiy vaziyatlarda qaror qabul qiladi, o'z fikrini asoslaydi, boshqalarning nuqtayi nazarini hurmat qiladi, adolati muloqotga kirishadi va o'z harakatining oqibatini baholaydi. Mazkur kompetensiya pedagogik kasb uchun ayniqsa muhim, chunki o'qituvchi o'z shaxsiy namunasi orqali o'quvchilarga ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchi bosqich – ijtimoiy munosabatlar madaniyatini rivojlantirish. Najmiddin Kubro merosida insonning kamoloti jamiyat bilan aloqadorlikda namoyon bo'ladi. Shaxsning ichki pokligi uning boshqalarga bo'lgan munosabatida, muloqot odobida, hamkorlikda, insonparvarlikda va fuqarolik mas'uliyatida ko'rinadi. Shu sababli talabalarda ijtimoiy-kommunikativ sifatlarni rivojlantirish ma'naviy tarbiyaning muhim ko'rsatkichi hisoblanadi.

To'rtinchi bosqich – refleksiv-metakognitiv rivojlanishni faollashtirish. Bu bosqichda talaba o'z xatosini ko'ra olish, uni tan olish, tuzatish, kelgusi rivojlanish maqsadini belgilash va o'z ustida ishlash ko'nikmalariga ega bo'ladi. Najmiddin Kubro ta'limotidagi tavba va o'zini tahlil qilish g'oyalari aynan shu bosqichning nazariy asosini tashkil etadi. Pedagogik amaliyotda bu bosqich portfoliolar, o'z-o'zini baholash varaqalari, refleksiv esselar va individual rivojlanish xaritalari orqali qo'llab-quvvatlanadi.

Beshinchi bosqich – dunyoqarash transformatsiyasi va komil inson idealiga yaqinlashish. Bu bosqichda talaba bilim, qadriyat, tajriba, refleksiya va ijtimoiy mas'uliyatni yagona hayotiy pozitsiyaga birlashtiradi. Komil inson ideali zamonaviy pedagogik ta'limda axloqiy mas'uliyatli, kasbiy kompetent, insonparvar, ijtimoiy faol va o'z ustida ishlaydigan shaxsni tarbiyalash maqsadi bilan uyg'unlashadi.

2-jadval. Ma'naviy rivojlanish blokida shakllantiriladigan ijobiy sifatlar va ularning salbiy muqobillari

Ijobiy sifat	Pedagogik mazmuni	Salbiy sifat	Tarbiyaviy xavf
Halollik	Rostgo'ylik, vijdonlilik va haqiqatga sodiqlik.	Yolg'onchilik	Ishonchning yo'qolishi va axloqiy beqarorlik.
Mas'uliyat	Vazifa va burchni ongli bajarish.	Mas'uliyatsizlik	Burchga loqaydlik, kasbiy sustlik.
Insonparvarlik	Boshqalarga hurmat, mehr va yordamga tayyorlik.	Shafqatsizlik	Inson manfaatiga befarqlik.
Kamtarlik	O'zini yuqori qo'yimaslik, oddiylik.	Kibr	Boshqalarni mensimaslik.
Sabr-toqat	Qiyinchilikni matonat bilan yengish.	Sabrsizlik	Shoshqaloqlik, hissiy beqarorlik.
Bag'rikenglik	Turli fikr va qarashlarni hurmat qilish.	Murosasizlik	Nizo va inkor kayfiyati.
O'zini nazorat qilish	Nafs, hissiyot va xatti-harakatni boshqarish.	Nafsga berilish	Hirs va impulsiv qarorlar.
Ilmga intilish	Bilim olish va o'zini rivojlantirishga ehtiyoj.	Johillik	O'rganishga befarqlik.